

ברכת התנים – כמה ולמה? לכבוד נישואיהן של אריאלה ויוני

An Invocation Composed in Honor of Ariella and Yoni's Upcoming Wedding

(1) משנה כתב יד קאופמן מגילה ד:ד

אין פורסים את שְמֵעַ, ואין עוֹבְרִים לִפְנֵי הַתִּיבָה, ואין נושאים פְּפִיָּהֶם, ואין קורין בתורה, ואין מפטירים בנביא, ואין עושין מעמד ומושב, **ואין אומרים ברכת אבילים וחתנים**, ואין מזמנים על המזון בשם, פחות מעשרה...

(2) מסכתות קטנות מסכת כלה פרק א

...ומניין לברכת חתנים מן התורה, שנאמר ויברכו את רבקה ויאמר לה אחותינו את היי לאלפי רבבה וירש זרעך את שער שנאו...

(3) בראשית רבה (וילנא) פרשת בראשית פרשה ח

א"ר אבהו נטל הקדוש ברוך הוא כוס של ברכה וברכן...

...אמר רבי שמלאי מצינו שהקב"ה מברך חתנים ...

...מברך חתנים מניין, ויברך אותם אלהים... ויאמר להם אלהים [פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה]...

(4) תוספתא ברכות א:ט

אילו ברכות שפותחין בהן בברוך: [כל הברכות פלן פותחין בברוך] חוץ מברכה הסמוכה לשמע **וברכה הסמוכה לברכה אחרת, שאין פותחין בהן בברוך**, ואין עונין עם המברך. ר' יהודה היה עונה עם המברך: ק' ק' וכו' וגו' וברוך וגו'. כל אילו היה קורא ר' יהודה עם המברך.

(5) נוסח ברכת חתנים

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם שהכל ברא לכבודו:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם יוצר האדם:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר יצר את האדם בצלמו בצלם דמות תבניתו והתקין לו ממנו בנן עדי עד. ברוך אתה יי יוצר האדם:

שׁוֹשׁ תִּשֵׁשׁ וְתִגַּל הָעֵקֶרָה בְּקִבּוּץ בְּנֵיהַ לְתוֹכָהּ בְּשִׂמְחָהּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי מְשַׂמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָהּ:

שְׂמֵחַ תִּשְׂמַח רַעִים הָאֹהֲבִים כְּשִׂמְחָהּ יִצְרָה בְּגַן עֵדֶן מִקֶּדֶם. בְּרוּךְ אַתָּה יי מְשַׂמַּח חֵתָן וְכֻלָּהּ:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה.

גילה רנה דיצה וחדנה אהבה ואחוה ושלוש ורעות.

מהרה יי אלהינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה

קול מצהלות חתנים מחפתם ונערים ממשתה נגינתם. ברוך אתה יי מְשַׂמַּח חֵתָן עִם הַכֻּלָּה

(6) ידמיהו לג, יג

(י) כְּהוֹ אָמַר ה' עוֹד יִשְׁמַע בְּמִקְוֹס־הַיָּדָה אֲשֶׁר אַתֶּם אֹמְרִים כִּי הוּא מַאֲיֵן אָדָם וּמַאֲיֵן בְּהֵמָה בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלַם

הַנְּשִׂמּוֹת מַאֲיֵן אָדָם וּמַאֲיֵן יוֹשֵׁב וּמַאֲיֵן בְּהֵמָה: (יא) קוֹל שְׁשׁוֹן וְקוֹל שִׂמְחָה קוֹל חֵתָן וְקוֹל כֻּלָּה קוֹל אֹמְרִים הוֹדוּ אֶת־ה'

צְבָאוֹת כִּי־טוֹב ה' כִּי־לְעוֹלָם חֶסֶדוֹ מִבְּאֵים תוֹדָה בֵּית ה' כִּי־אֲשִׁיב אֶת־שְׂבוֹת־הָאָרֶץ כִּבְרֵאשֵׁנָה אָמַר ה':

(7) כתובות ז ע"ב

ת"ר מברכי ברכת חתנים בעשרה כל שבעה

אמר רב יהודה והוא שבאו פנים חדשות

מאי מברך?

אמר רב יהודה

ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם...(1) שהכל ברא לכבודו(2) ויוצר האדם(3) ואשר יצר את האדם בצלמו בצלם דמות תבניתו והתקין לו ממנו בנין עדי עד ברוך אתה ה' יוצר האדם(4) שוש תשיש ותגל העקרה בקבוץ בניה לתוכה בשמחה ברוך אתה ה' משמח ציון בבניה(5) שמח תשמח ריעים האהובים כשמחך יצירך בגן עדן מקדם ברוך אתה ה' משמח חתן וכלה(6) בא"י אמ"ה אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה גילה רינה דיצה חדוה אהבה ואחוה ושלוש וריעותמהרה ה' אלהינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קולמצהלות חתנים מחופתם ונערים ממשחה נגינתם בא"י משמח חתן עם הכלה**לוי איקלע לבי רבי בהלוליה דר"ש בריה בריך חמש****רב אסי איקלע לבי רב אשי בהלוליה דמר בריה בריך שית**

לימא בהא קמיפלגי דמ"ס חדא יצירה הואי ומ"ס שתי יצירות הואי?

לא דכ"ע חדא יצירה הואי

מ"ס בתר מחשבה אזלינן ומ"ס בתר מעשה אזלינן

כי הא דרב יהודה רמי

כתיב ויברא אלהים את האדם בצלמו וכתוב זכר ונקבה בראם

הא כיצד?

בתחלה עלה במחשבה לבראות שנים ולבסוף נברא אחד

רב אשי איקלע לבי רב כהנא יומא קמא בריך כולהו

מכאן ואילך אי איכא פנים חדשות בריך כולהו

ואי לא אפושי שמחה בעלמא הוא מברך שהשמחה במעונו ואשר בראמשבעה ועד שלשים בין אמר להו מחמת הלולא ובין לא אמר להו מחמת הלולא מברך שהשמחה במעונומכאן ואילך אי אמר להו מחמת הלולא מברך שהשמחה במעונו ואי לא לא

וכי א"ל מחמת הלולא עד אימת

אמר רב פפי משמיה דרבא עד תריסר ירחי שתא

(8) מסכת סופרים פרק יט:ח

וכשהוא מקלסו, מקלסו בשנים עשר טובי העיר, ושנים עשר חברים, כנגד שנים עשר שבטים, ושנים עשר חדשים, ושנים עשר מזלות. ואף על פי שאמר יעלה ויבא, בבונה ירושלים, וגמר על הכוס ברכת הזימון, אותו הכוס נותנו לאשתו, לקיים מה שנאמר, להניח ברכה אל ביתך; ומביאין לו כוס אחר, ומברך בורא פרי הגפן, ואחריו, אשר בעגולה גידל דורשים. וכן אתה אומר בברכת חתנים ובברכת אבלים, לפי שאין אומרים שתי קדושות על כוס אחד.

(9) ספר הישר (חלק התשובות) סימן מה

ואף על גב דלא מצינו כוס בתלמוד אלא אמרינן בריך שית יש לנו לתפוס דרך הישרה הואיל ונהגו כוס **ורב יהודאי הנהיגו**.

(10) ספר החילוקים בין בני מזרח ומערב סימן כח

א"מ (אנשי מזרח) מברכין <את> החתן בשבע ברכות, ובני א"י (ארץ ישראל) בג'.

(11) תוספתא ברכות ג:כג

מקום שנהגו לומר ברכת אבלים שלש או' שלש. שתיים אומ' שתיים. אחת אומ' אחת.

(12) תוספתא כפשוטה שם

או' שלש. לא נתברר לנו הנוסח של שלש הברכות. ובתוה"א להרמב"ן הנ"ל העיר על הבבלי בכתובות (ח' ב') שנזכרו שם ד' ברכות: א. האל הגדול וכו' מחיה מתים, ברוך א"י מחיה המתים (כנגד שבחו של הקב"ה). ב. אחינו המיוגעים המדוכאין וכו' ברוך מנחם אבלים (כנגד אבלים). ג. אחינו גומלי חסדים וכו', ברוך אתה משלם הגמול (כנגד מנחמי אבלים). ד. רבון העולמים פדה והצל מלט והושע וכו', ברוך אתה עוצר המגפה (כנגד כל ישראל). ברם לא נתבאר לנו מהו נוסח א"י של ברכת אבלים. **ולהלן נראה שנוסח ברכות אבלים היה בכמה דברים מקביל לנוסח ברכת חתנים של א"י**. ובחילופי מנהגים שבין א"מ ובני א"י סי' כ"ח (הוצ' מרגליות עמ' 143) אמרו: אנשי מזרח מברכין את החתן בשבע ברכות, ובני א"י בשלש. ואין אנו יודעים מה היה הנוסח שלהם בשלש ברכות של חתן.

(13) אורחות חיים הלכות קידושין: נוסח ברכת אלמון ואלמנה

בא"י אמ"ה בפה"ג. בא"י אמ"ה המעטירכם עטרת שמחה כעטרת בועז בבית לחם אשר ברכו אותו כל קהל ישראל והעדים העידו עליו עדות נאמנה ככתוב ויאמרו כל העם אשר בשער וגו' בא"י מצליח איש ואשה. והמנהג עכשו לברך להם ז' ברכות אפי' לאלמון שנשא אלמנה

(14) שבלי הלקט ח"ב סימן ע"ה

וחותם בא"י **משמח חתן עם הכלה**.
ויש שחותמין **מצליח חתן עם הכלה**

(15) כתובות ח ע"ב

ואלא הא דאמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן **מברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה וחתנים מן המנין וברכת אבלים בעשרה כל שבעה ואין אבלים מן המנין** ברכת רחבה כל שבעה מי איכא משכחת לה בפנים חדשות. כי הא דרב חייה בר אבא מקרי בניה דריש לקיש הוה ואמרי לה מתני בריה דריש לקיש הוה שכיב ליה ינוקא יומא קמא לא אזל לגביה למחר דבריה ליהודה בר נחמני מתורגמניה אמר ליה קום אימא מלתא כל קביל ינוקא פתח ואמר וירא ה' וינאץ מכעס בניו ובנותיו דור שאבות מנאצים להקב"ה כועס על בניהם ועל בנותיהם ומתים כשהם קטנים.

ואיכא דאמרי בחור הוה והכי קאמר ליה על כן על בחוריו לא ישמח ה' ואת יתומיו ואת אלמנותיו לא ירחם כי כולו חנף ומרע וכל פה דובר נבלה בכל זאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה מאי ועוד ידו נטויה אמר רב חנן בר רב הכל יודעין כלה למה נכנסה לחופה אלא כל המנבל פיו ומוציא דבר נבלה מפיו אפילו נחתם לו גזר דינו של שבעים שנה לטובה נהפך עליו לרעה. אתא לנחומי צעורי קמצער ליה הכי קאמר ליה חשיב את לאתפוסי אדרא.

אמר ליה קום אימא מלתא כנגד שבחו של הקב"ה פתח ואמר **האל הגדול ברוב גדלו אדיר וחזק ברוב נוראות מחיה מתים במאמרו עושה גדולות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר בא"י מחיה המתים.** א"ל קום אימא מלתא כנגד אבלים פתח ואמר **אחינו המיוגעים המדוכאים באבל הזה תנו לבבכם לחקור את זאת זאת היא עומדת לעד נתיב הוא מששת ימי בראשית רבים שתו רבים ישתו כמשתה ראשונים כך משתה אחרונים אחינו בעל נחמות ינחם אתכם ברוך מנחם אבלים.**

אמר אביי רבים שתו לימא רבים ישתו לא לימא משתה ראשונים לימא משתה אחרונים לא לימא. דאר"ש בן לקיש וכן תנא משמיה דר' יוסי לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן אמר רב יוסף מאי קרא כסדום היינו לעמורה דמינו מאי אהדר ליה שמעו דבר ה' קציני סדום וגו'. א"ל קום אימא מלתא כנגד מנחמי אבלים פתח ואמר **אחינו גומלי חסדים בני גומלי חסדים המחזיקים בבריתנו של אברהם איבנו (שנאמר כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו וגו') אחינו בעל הגמול ישלם לכם גמולכם ברוך אתה משלם הגמול.**

א"ל קום אימא מלתא כנגד כל ישראל פתח ואמר **רבון העולמים פדה והצל מלט הושע עמך ישראל מן הדבר ומן החרב ומן הביזה ומן השדפון ומן הירקון ומכל מיני פורעניות המתרגשות ובאות לעולם טרם נקרא ואתה תענה ברוך אתה עוצר המגפה.**

אמר עולא ואמרי לה במתניתא תנא עשרה כוסות תקנו חכמים בבית האבל שלשה קודם אכילה כדי לפתוח את בני מעיו שלשה בתוך אכילה כדי לשרות אכילה שבמעיו **וארבעה לאחר אכילה אחד כנגד הזן ואחד כנגד ברכת הארץ ואחד כנגד בונה ירושלים ואחד כנגד הטוב והמטיב.**

(16) ירושלמי ברכות ג:א [ו ע"א]

תני עשרה כוסות שותין בבית האבל שנים לפני המזון וחמשה בתוך המזון. **ושלשה לאחר המזון.** אילו שלשה של אחר המזון. **אחד לברכת המזון ואחד לגמילות חסדים. ואחד לתנחומי אבילים.** וכשמת רבן שמעון בן גמליאל הוסיפו עליהן עוד שלשה אחד לחזן הכנסת ואחד לראש הכנסת ואחד לרבן גמליאל. וכיון שראו בית דין שהיו משתכרין והולכין גזרו עליהן והחזירו למקומן.